

Opvallende winterbloeiers

Alternatieven voor meer kleur in de wintermaanden

De winter is het minst kleurrijke seizoen. Toch zijn er voldoende winterbloeende heesters om tuinen, parken en de openbare ruimte kleur te geven.

***Hamamelis* is natuurlijk de bekendste winterbloeende heester, maar er is meer. In verschillende geslachten komen winterbloeende soorten voor. Er**

blijken voldoende alternatieven te zijn voor meer kleur in de wintermaanden.

Auteur: Ronald Houtman

Foto's: Plants & Pictures

Toegegeven, *Hamamelis* is de koningin van de winterbloeiers. Al vanaf eind november beginnen de eerste cultivars te bloeien, en pas begin maart bloeien de laatst bloeiende cultivars. In Stad+Groen 1-2017 is al uitgebreid geschreven over *Hamamelis*, reden om er in dit artikel geen verdere aandacht aan te besteden. Omdat ook aan winterbloeierende *Mahonia* al aandacht werd besteed (Stad+Groen 7-2017), zal ook deze hier niet nogmaals worden behandeld. Er blijft echter genoeg over om de winter kleur te geven. Niet alle hier genoemde gewassen zijn geschikt voor grootschalige toepassing; het gebruik

blijft beperkt tot particuliere tuinen en mogelijk A-locaties en binnentuinen. Houd hier rekening mee bij de keuze van het sortiment.

Abeliophyllum distichum

Dit bescheiden, bladverliezende struikje wordt ook wel 'roze *Forsythia*' genoemd. Maar let op: deze naam is eigenlijk misleidend. *Abeliophyllum* en *Forsythia* zijn weliswaar familie, maar lijken niet erg op elkaar. Zo groeit *Abeliophyllum* veel ieler en is hij ook breekbaarder dan *Forsythia*. En hoewel *Abeliophyllum* best rijk kan bloeien, duurt het vaak jaren voordat dit gebeurt, en dan nog is het veel

SORTIMENT

minder overweldigend dan bij *Forsythia*. Ten slotte is de kleuraanduiding 'roze' ook nogal optimistisch. Toegegeven, het is roze, maar wel zeer lichtroze tot witroze. Tot zover de kritische noten.

A. distichum is een prima winterhard struikje dat 1,5-2 m hoog kan worden. De sierlijk overhangende twijgen zijn vierkantig en vrij dun. De eenjarige twijgen zijn donker bruinpurper, wat een mooie combinatie vormt met de lichtgekleurde bloemen die in maart opengaan, voordat het blad is uitgelopen. De knikkende bloemen zijn klokvormig, circa 1-1,5 cm groot en zeer lichtroze tot witroze. Ze geuren aangenaam. Ook de cultivar 'Roseum' heeft geen overtuigend roze bloemen. Ze zijn slechts een fractie donkerder dan bij de soort *A. distichum*. Plant *Abeliophyllum* op een goed doorlatende, bij voorkeur neutrale tot licht zure bodem. Het is een warmteminner, dus een plek in de volle zon is aan te bevelen.

Er zijn duizenden hybriden en cultivars

Camellia

Met circa 120 wilde soorten lijkt *Camellia* niet zo'n groot geslacht, maar er zijn duizenden hybriden en cultivars. Grote troeven van *Camellia* zijn het wintergroene blad en de rijke bloei. Veel bloeien in het (vroeg) voorjaar, maar een behoorlijk aantal bloeit vanaf de late herfst tot de late winter. Van oudsher zijn *C. japonica* en cultivars hiervan het bekendst, maar er zijn ook hybriden die in de winter bloeien. Eén groep hybriden, in de praktijk 'Ackerman-hybriden' genoemd, valt op door de bloei in de wintermaanden. Deze groep hybriden, genoemd naar de Amerikaanse veredelaar William Ackerman, ontstond uit kruisingen tussen verschillende herfst- en voorjaarsbloeierende planten. Het zijn met name planten uit deze groep, waarvan het kruisen al in 1948 begon, die winterbloeidend en ook goed winterhard zijn. Het zijn allemaal dichte struiken met een opgaande, soms piramidale groeiwijze. De beste cultivars uit de groep Ackerman-hybriden zijn: 'Ashtons's Ballet' (halfgevuuld, tweekleurig roze; begin november tot half december), 'Winter's Cupid' (halfgevuuld, wit met iets roze; november tot januari), 'Winter's Joy' (halfgevuuld, roze; eind oktober tot half december) en 'Winter's Peony' (halfgevuuld, bloemen lichtroze; november tot december).

Abeliophyllum distichum

Camellia 'Winter's Joy'

Maar ook bij de andere *Camellia* is een aantal winterbloeiende cultivars die zeker de moeite waard zijn: 'Berenice Boddy' (halfgevuld, lichtroze; januari tot maart), 'Freedom Bell' (enkel tot halfgevuld, rood; februari tot eind april), 'General George Patton' (gevuld, diep rozerood; februari tot april), 'Professor Sargent' (anemoonvormig gevuld, donkerrood; februari tot april), 'Tom Knudsen' (gevuld, donkerrood; februari tot april) en 'Wildfire' (halfgevuld, orangerood; februari tot april. Uitgezonderd de hybriden 'Freedom Bell' en 'Tom Knudsen' zijn dit allemaal cultivars van *C. japonica*.

Het zijn vrij gemakkelijke planten, die van een neutrale tot licht zure bodem houden. Zorg voor voldoende voedingsstoffen en laat de planten niet uitdrogen. De planten houden van een plaats in de volle zon of halfschaduw.

Chimonanthus praecox

Deze wat minder bekende winterbloeiër vormt een middelgrote struik tot uiteindelijk zo'n 3 meter hoog. De langwerpige ovale bladeren voelen opvallend ruw aan. Op jonge leeftijd bloeit *C. praecox* nauwelijks, maar naarmate de plant ouder wordt, neemt ook de bloeirijkheid toe. Vanaf half december tot begin februari openen de circa 1,5 cm grote, klokvormige bloemen. Ze zijn zachtgeel met een paarsrood hart en verspreiden een heerlijke, friszure geur. Naast de soort zijn er op (zeer) kleine schaal enkele cultivars in omloop. 'Grandiflorus' lijkt

sterk op de soort, maar heeft iets grotere bloemen. Bij 'Luteus' ontbreekt het paarsrode hartje. Dat is ook het geval bij 'Concolor', waarvan de bloemen iets groter zijn dan bij *C. praecox* en het hart lichtgeel.

C. praecox houdt van een licht zure tot licht basische, niet te natte en goed gedraineerde bodem.

Cornus

Twee soorten kunnen als winterbloeiend worden beschouwd: *Cornus mas* en *C. officinalis*. De bekendste van deze twee is natuurlijk *C. mas*. Deze forse heester groeit na vele jaren uit tot een klein boompje met een dicht vertakte ronde kroon. Laat in de winter, omstreeks half maart, openen de bloemen; de nog kale takken zijn dan dichtbezet met bundeltjes kleine zachtgele bloemetjes. Op zich stellen deze bloemen niet zo veel voor, maar door de massaliteit toont het geheel imposant. Soms worden de bloemen in de nazomer gevolgd door eetbare, glanzend rode bessen. Er zijn diverse cultivars op de markt. Deze zijn in veel gevallen ontwikkeld als vruchtras, maar enkele, waaronder ook bontbladige, worden ook als sierstruik toegepast: 'Aurea' (bladeren geel), 'Aurea Elegantissima' (bladeren geelbont), 'Jolico' (iets grotere bloemen en grote, eetbare vruchten), 'Golden Glory' (iets fors groeiend en rijkbloeiend met iets grotere bloemen) en 'Variegata' (witbont, draagt meer vruchten dan de soort).

Daphne staat bekend als een veeleisende plant die zeker niet op elke plek goed groeit

Cornus officinalis kan het beste worden beschouwd als de Aziatische tegenhanger van de in Midden- en Zuid-Europa en Klein-Azië voorkomende *C. mas*. Deze Japanse soort lijkt sterk op *C. mas*, maar groeit meer boomvormig. De stam is aantrekkelijk lichtbruin afbladderend. De bloemen zijn iets meer groengeel dan bij *C. mas*, maar openen eveneens vanaf omstreeks half maart tot begin april. Zowel *C. mas* als *C. officinalis* is een gemakkelijke plant die het op elke doorlatende bodem goed zal doen. Snoei wordt prima verdragen. Ze zijn goed toepasbaar in brede groenstroken.

Daphne bholua 'Jacqueline Postill'

Daphne bholua

Het geslacht *Daphne* kennen we het beste van de in het voorjaar bloeiende *D. mezereum* en cultivars, maar er zijn ook diverse winterbloeiende *Daphne*-soorten. Hoewel nog steeds verre van algemeen, is *D. bholua* het bekendst. Deze soort komt van nature voor in de Himalaya (Nepal) en is bladverliezend tot halfwintergroen. Een van de eerste cultivars die in de jaren zestig en zeventig van de vorige eeuw naar ons land kwamen, was 'Gurkha'. Deze bladverliezende cultivar wordt beschouwd als een van de meest winterharde en heeft lilaroze bloemen die openen vanaf januari tot maart. Uit een groep zaailingen van 'Gurkha' werd in de jaren tachtig bij Hillier Nurseries 'Jacqueline Postill' geselecteerd. Binnen korte tijd werd dit de bekendste en meest gekweekte plant. De plant is net zo winterhard als 'Gurkha', half-wintergroen en groeit wat regelmatig. De bloemen zijn donker lilaroze aan de buitenkant en bleekmauve aan de binnenkant en verspreiden een fantastische geur. Er zijn verschillende klonen met min of meer witte bloemen in omloop die allemaal als 'Alba' worden verkocht. De bloemen van deze planten variëren van zuiverwit tot rozewit of lilawit. Een laatste cultivar die de moeite waard is, is 'Peter Smithers'. Deze is eveneens goed winterhard en bloeit met licht lilaparse bloemen.

Daphne staat bekend als een veeleisende plant, die zeker niet op elke plek goed groeit. Voldoende

vochtige, maar niet natte humusrijke grond zal in de regel voldoen. Ook moet de plant op een beschutte plek staan omdat hij windgevoelig is. Jonge planten groeien eerst de hoogte in en worden later breder. Uiteindelijk kan *D. bholua* ruim 2 meter hoog worden. Niet schrikken als de plant na de bloei veel blad verliest! De bloei kost de plant veel kracht en het verliezen van het blad duidt erop dat de plant een 'rustperiode' neemt.

Edgeworthia chrysantha

Een plant die de laatste jaren behoorlijk aan populariteit wint, is *Edgeworthia*. Deze heester, die van origine in China en Japan voorkomt, is een opvallende plant. Als je hem een keer hebt gezien, vergeet je *Edgeworthia* niet meer. Het is een open struik met zeer buigzame twijgen en grote langwerpige bladeren, die steeds aan de toppen van de twijgen staan. De twijgen zijn zo buigzaam, dat je er een knoop in kunt leggen zonder dat ze breken. Al voor de winter zijn kleine bolvormige bloemknoppen zichtbaar. Deze groeien uit tot circa 3 cm grote bundels. In knop zijn de bloemen grijs behaard, maar als de buisvormige bloemen vanaf omstreeks februari tot april openen, is de gele binnenkant te zien. Het geheel is best spectaculair. De bekendste cultivar is 'Grandiflora'. Deze heeft grotere bloemen die dieper geel zijn. Daarnaast zijn er ook roodbloeiende cultivars. De bekendste hiervan is 'Red Dragon', die bloeit met diep oranje-

Garrya elliptica

Cornus mas

rode bloemen.

Edgeworthia is familie van *Daphne* en groeit het beste onder min of meer dezelfde omstandigheden als *D. bholua*. Een beschutte standplaats en goed doorlatende, voldoende vochtige, humusrijke grond zal het beste voldoen.

Garrya elliptica

Garrya elliptica is een langzaam groeiende groenblijvende struik, die uiteindelijk, na vele jaren, een kleine boom van ongeveer 4 meter kan worden. Het stevige leerachtige blad heeft een opvallend gegolfde bladrand en is donkergroen aan de bovenkant. De onderkant is aanvankelijk dicht wollig behaard, later lichtgroen. Vanaf januari tot maart bloeit de plant met hangende katjes, waarin

Edgeworthia chrysantha

vele kleine bruingroene bloemen staan. Mannelijke katjes zijn circa 15 cm lang, de vrouwelijke circa 10 cm. Naast de soort *G. elliptica* zijn er enkele cultivars op kleine schaal in cultuur. De twee belangrijkste zijn 'Glasnevin Wine' met rodere katjes en 'James Roof', een mannelijke cultivar met uitzonderlijk lange katjes.

Garrya is niet erg gemakkelijk te vermeerderen, waardoor het een relatief dure plant is. Hoewel *Garrya* snoei goed verdraagt, zullen leverbare planten nooit dicht vertakt zijn. Vaststaande struiken vormen daarentegen een dichte, compacte habitus. *Garrya* heeft geen voorkeur voor een specifieke grondsoort en zal op vrijwel elke bodem groeien. Wel houden de planten van een goed doorlatende en relatief voedselrijke bodem. Vanwege de dikke leerachtige bladeren kan *Garrya* erg goed op windrijke plaatsen worden gebruikt. Zeewind wordt daarentegen niet getolereerd. In strenge winters kunnen de planten schade oplopen. De bladeren verdrogen dan en takuiteinden sterven in, maar in de regel lopen de planten wel weer uit.

Jasminum nudiflorum

De winterjasmijn heeft een beetje een 'jarenzeventiguitstraling'. Toch blijft de plant onverminderd redelijk populair. Het is een heester die met slappe, groene takken groeit. De takken zijn zo slap, dat ze zich gemakkelijk laten leiden langs muren e.d.

Daardoor is niet alleen toepassing als struik mogelijk, maar kan de plant ook goed worden gebruikt op randen en keermuurtjes, waarbij de takken overhangen.

Als de kleine bladeren 's winters zijn afgevallen, bloeit *J. nudiflorum* vanaf december tot maart met heldergele bloemen. Vooral jonge planten kunnen rijk bloeien en hebben een gezonde uitstraling. Als de planten ouder zijn, kan er wat dood hout in komen, wat de planten wat rommelig kan maken. Ook kan de bloei wat minder rijk zijn. Regelmatige bemesting om de grond voldoende voedselrijk te houden kan dit voorkomen.

Lonicera fragrantissima

Binnen de struikvormige kamperfoelie zijn verschillende planttypen aan te wijzen. Allereerst is er de scheiding tussen wintergroene en bladverliezende soorten. Vervolgens zijn de bladverliezende struiken weer onder te verdelen in voorjaars-/zomerbloeiende soorten en winterbloeiende soorten. *Lonicera fragrantissima* is de vaandeldrager van de winterbloeiers. Het is een bolronde struik tot circa 2,5 meter hoogte en doorsnede, met sierlijk gebogen twijgen en op latere leeftijd een dichte vertakking. 's Zomers is het een tamelijk opvallende heester met dof groen blad. Het is juist deze opvallendheid die de plant geschikt maakt voor gebruik in groenschermen en borders. 's Zomers is hij dus opvallend, 's winters bloeiend. De

Stachyurus chinensis

bloemen verschijnen in kleine bundels op de kale twijgen. Ze hebben de typische kamperfoelievorm en zijn crèmewit. De bloemen openen vanaf begin december tot begin maart, afhankelijk van vorstperiodes. De bloemen verspreiden een heerlijke frizureur. Een andere winterbloeiende soort, *L. standishii*, lijkt sterk op *L. fragrantissima* en wijkt voornamelijk af doordat de jonge twijgen, bladonderzijden en buitenkant van de bloemen behaard zijn, terwijl bij *L. fragrantissima* alleen de hoofdnerf aan de bladonderzijde behaard is. Qua bloei zijn deze soorten vrijwel identiek.

Nog meer verwarring: er is ook een hybride van deze soorten: *Lonicera xpurpusii*, in de handel gewoonlijk als *L. xpurpusii* 'Winter Beauty' gekweekt. Qua kenmerken ligt deze hybride precies tussen de twee soorten. De verschillen tussen deze drie winterbloeiers zijn zo klein, dat het in praktijk weinig uitmaakt voor welke wordt gekozen.

De winterbloeiende kamperfoelies groeien het beste op een plaats in de zon of halfschaduw. Elke grondsoort zal voldoen, zolang deze voldoende gedraineerd is en iets vochtig. Als de wortels iets koeler blijven, zullen de planten het beste groeien.

Stachyurus

Wederom een winterbloeiende heester die ten onrechte vrij onbekend is. Van de acht soorten zijn er twee op grotere schaal in cultuur: *Stachyurus*

Jasminum nudiflorum

Viburnum tinus

chinensis en *S. praecox*. Van beide soorten zijn verschillende cultivars op kleine schaal in cultuur. Ze zijn prima winterhard en bloeien uitbundig met kleine klokvormige bloemetjes, die als gele pareltjes in hangende aartjes aan de takken hangen. De enige uitzondering qua bloemkleur is *S. praecox* 'Rubriflorus'. Deze heeft enigszins purper aangelopen bloemen.

Zoals de naam al doet vermoeden, komt *S. chinensis* voor in China. *S. praecox* is inheems in Japan. Beide soorten lijken sterk op elkaar. *S. chinensis* is een middelgrote struik, met een afgeplat bolvormige groeiwijze met overhangende takken tot circa 2,5 tot 3 meter. De eenjarige takken zijn opvallend donkerpurper. Vanaf eind februari tot begin april openen de licht groengele bloemen in sierlijk hangende trossen. De aren zijn gemiddeld zo'n 10 cm lang, maar aan jonge planten kun-

nen ze beduidend langer zijn. Een aan te bevelen cultivar is 'Joy Forever'. De bladeren hebben een brede, helder groengele rand, die in de tweede helft van de zomer meer crèmekleurig wordt. Een tweede goede cultivar is 'Celina', die afwijkt van de soort door de uitzonderlijk lange bloemtrossen. Aan jonge planten kunnen deze meer dan 20 cm lang zijn.

Binnen de struikvormige kamperfoelie zijn verschillende planttypen aan te wijzen

S. praecox heeft een iets meer opgaande groeiwijze dan *S. chinensis*. De eenjarige takken zijn roodachtig of groen. Soms kan *S. praecox* een schitterende oranjerode tot dieprode herfstkleur krijgen. De bloemen openen van begin maart tot in april en staan in kortere aartjes dan bij *S. chinensis*. Omdat *S. praecox* vaak van zaad wordt gekweekt, kan de bloemkleur variëren. De kleur varieert tussen vaal crèmegeel en lichtgeel. Ook van *S. praecox* zijn verschillende cultivars in cultuur. De bekendste hiervan is 'Rubriflorus'. In tegenstelling tot wat de naam doet vermoeden, zijn de bloemen niet rood. De bloemknoppen zijn dof paarsrood, de geopende bloemen crèmeroze. Desondanks is 'Rubriflorus' een mooie cultivar.

Het feit dat een aantal van deze winterbloeiers geel of bont blad heeft, maakt ze breder toepasbaar. Gebruik ze in tuinen en parken, solitair of in kleine groepen tussen wintergroene bodembedekkers. Alle *Stachyurus* houden van vochtige (niet natte) tot vrij droge, goed doorlatende, voedzame grond, die licht zuur tot licht basisch is. Tijdelijke droogte wordt in de regel goed doorstaan. Iedere doorlatende grond zal voldoen. Sommige hebben bont blad, dus ook sierwaarde in de zomer. *Stachyurus* groeit zowel in de zon als halfschaduw.

Viburnum

Ten slotte nog aandacht voor een groep zeer bekende winterbloeiers. Vanaf eind oktober tot in april kunnen we genieten van de rijke bloei van winterbloeïende *Viburnum*. Ook hier is weer onderscheid tussen bladverliezende en wintergroene

planten. In de groep bladverliezende winterbloeiers voert *V. ×bodnantense* de boventoon. 'Dawn' is de bekendste; 'Charles Lamont' is het onbekendere betere 'broertje'. In tegenstelling tot 'Dawn' bloeit 'Charles Lamont' al op jonge leeftijd zeer rijk. De heerlijk geurende bloemen, die voornamelijk tussen januari en april openen, zijn iets groter en een fractie donkerder roze.

'Deben' is de witbloeïende tegenhanger van 'Charles Lamont' en 'Dawn'. De zuiverwitte bloemen openen iets later in het seizoen, gewoonlijk tussen eind februari en eind april.

Alle cultivars van *V. ×bodnantense* zijn vrij slanke, opgaand groeiende heesters, die weinig standplaatseisen stellen. Hoewel (zware) snoei wordt verdragen, is het advies toch om zo min mogelijk te snoeien.

Eén van de ouders van de hybride *V. ×bodnantense* is *V. farreri*. In alle delen is deze soort iets kleiner, maar de bloemen hebben dezelfde goede roze kleur. *V. farreri* bloeit ook eerder in het seizoen. Gewoonlijk openen de eerste bloemen al rond eind november en bloeit de plant, afhankelijk van vorstperiodes, door tot begin maart.

Werd *Viburnum tinus* een jaar of twintig geleden nog beschouwd als vorstgevoelig, inmiddels heeft deze soort een vaste plaats in het sortiment verworven. Het feit dat de plant wintergroen is, de rijke bloei, gevolgd door blauwzwarte vruchten, en de mediterrane uitstraling geven *V. tinus* meerwaarde. De witte bloemen staan in tuilen en openen vanaf november tot begin april. In sommige gevallen zijn vruchten en bloemen tegelijk in de struik zichtbaar. Het gezonde donkergroene blad vormt een goede achtergrond voor de bloemen. De planten groeien niet snel, maar kunnen uiteindelijk toch een hoogte van meer dan 2,5 meter bereiken. Een cultivar waarbij de bloemknoppen roze zijn, is 'Eve Price'. De geopende bloemen verbleken spoedig naar wit, maar de knoppen geven een mooi contrast. 'Gwenllian' is een compactere cultivar die bijzonder rijk bloeit en veel vruchten geeft. Er zijn nog talloze andere cultivars in cultuur, maar voor grootschalige toepassing zijn de hier genoemde planten het geschiktst. De planten kunnen worden toegepast in hagen, in plantgroepen of als solitair. Iedere licht zure tot licht basische grond voldoet. De bodem moet goed doorlatend zijn en voldoende vochtig.

Be social

Scan of ga naar:

www.stad-en-groen.nl/artikel.asp?id=41-7376